

**Міністерство освіти і науки України
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
НН Юридичний інститут**

Кохан Н.В.

**Методичні вказівки
для забезпечення самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Захист трудових прав працівників»
для студентів 3 курсу денної форми навчання
НН Юридичного інституту
ОПП «Право»**

Івано-Франківськ, 2021

Затверджено на засіданні кафедри трудового, екологічного та аграрного права
навчально-наукового Юридичного інституту
Протокол № 1 від 31 серпня 2021 року

Затверджено на засіданні науково-методичної ради навчально-наукового
Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені
Василя Стефаника Протокол № 1 від 01 жовтня 2021 року

Затверджено на засіданні Вченої ради Навчально-наукового Юридичного
інституту Прикарпатського національного університету імені Василя
Стефаника Протокол № 2 від 22 жовтня 2021 року

Кохан Н. В. Методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи із
навчальної дисципліни «Захист трудових прав працівників» для студентів 3-го
курсу денної форми навчання НН Юридичного інституту ОПП «Право». Івано-
Франківськ : НН Юридичний інститут Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника, 2021. 15с.

Методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи розроблені
на основі навчального плану НН Юридичного інституту «Прикарпатський
національний університет імені Василя Стефаника», робочої програми з
навчальної дисципліни «Захист трудових прав працівників».

У вказівках включено програму навчальної дисципліни, теми та
завдання для самостійного, поглибленого опанування студентами вивченого
матеріалу навчальної дисципліни. Метою даного видання є сприяння
організації самостійної роботи студентів при вивченні даної навчальної
дисципліни.

Зміст

1. ПЕРЕДМОВА	4
2. Програма навчальної дисципліни	5
3. Методичні рекомендації та завдання для самостійної роботи студентів	7
4. Рекомендована література	12

ПЕРЕДМОВА

Трудове право, як одна з провідних галузей права України характеризується високим рівнем динамізму. Рухомість норм трудового законодавства забезпечується змінами у системі соціально-політичних і, насамперед, економічних відносин в країні, використання досвіду міжнародно-правового регулювання трудових правовідносин, процесом внесення змін до діючої Конституції України.

В умовах застосування договірного методу регулювання праці, значно збільшилася кількість порушень трудових прав працівників. Тому вивчення даної навчальної дисципліни передбачає вивчення студентами юридичних форм та способів захисту порушеного права на працю.

З цією метою, згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

мати: теоретичні знання у сфері захисту трудових прав працівників, отриманні необхідних юридичних знань щодо захисної функції трудового права, поняття правової охорони та правового захисту трудових прав працівників, окремих правових форми захисту трудових прав працівників з метою вирішення конкретних питань практичної діяльності щодо захисту трудових прав працівників.

вміти: орієнтуватися у системі джерел трудового права, аналізувати й узагальнювати вивчений матеріал, правильно застосовувати норми трудового та норми процесуальних галузей права в практичній діяльності а також сформулювати навички щодо самостійного розв'язання практичних проблем, які виникають у процесі реалізації трудових прав працівників, правильного застосування норм трудового законодавства.

Вивчення дисципліни Захист трудових прав працівників здійснюється у формі лекцій, семінарських(практичних) занять та самостійної роботи.

Самостійна робота з даної навчальної дисципліни становить невід'ємну його частину та відіграє важливу роль у процесі формування майбутнього юриста.

Мета самостійної роботи – набуття навичок щодо вирішення конкретних практичних завдань і використання отриманих знань у подальшій практичній діяльності.

Самостійна робота студентів при вивченні дисципліни складається з різних її видів: підготовка до аудиторних занять (лекцій, семінарів, практичних занять); вивчення законодавчих та нормативних актів України; завершення розпочатих на семінарських заняттях завдань, передбачених робочою програмою курсу; відвідування консультацій (індивідуальних та групових); виконання тестових завдань; написання рефератів.

Виконуючи завдання для самостійної роботи, студентам необхідно на основі теоретичних питань, опрацювавши запропоновану літературу, виконати завдання для самоконтролю.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Захист трудових прав працівників»

Змістовий модуль 1. Загальні положення захисту трудових прав працівників.

Тема 1. Поняття захисту трудових прав працівників

Поняття та зміст захисної функції трудового права. Форми реалізації захисної функції трудового права. Розмежування понять «правовий захист» та «правова охорона». Поняття захисту трудових прав та законних інтересів працівників. Об'єкти правового захисту. Суб'єктивні трудові права та законні інтереси як об'єкти правового захисту.

Тема 2. Правові форми та способи захисту трудових прав працівників

Поняття правових форм захисту трудових прав працівників. Загальна характеристика правових форм захисту трудових прав працівників. Юрисдикційні та неюрисдикційні форми захисту трудових прав працівників, їх види. Процесуальні способи захисту трудових прав працівників.

Способи захисту трудових прав працівників: поняття та їх класифікація. Об'єкти правового захисту. Правовідносини, які виникають при здійсненні різних форм захисту трудових прав законних інтересів працівників.

Змістовий модуль 2. Окремі форми та способи захисту трудових прав працівників.

Тема 3. Судовий захист трудових прав працівників

Поняття та зміст права громадян на судовий захист. Судовий захист як спосіб захисту трудових прав працівників. Поняття та види трудових спорів. Порядок вирішення трудових спорів у судовому порядку. Вирішення трудових спорів у порядку спрощеного позовного провадження. Вирішення трудових спорів у порядку наказного провадження. Вирішення трудових спорів у порядку окремого провадження.

Відкриття провадження у справах, які виникають з трудових правовідносин. Підготовка справ, які виникають з трудових правовідносин до судового розгляду. Учасники процесу в справах, які виникають з трудових правовідносин. Судовий розгляд справ, які виникають з трудових правовідносин. Виконання судових рішень, постановлених у справах, які виникають з трудових правовідносин.

Особливості судового захисту трудових прав працівників у зарубіжних країнах.

Тема 4. Особливості судочинства у справах, які виникають з трудових правовідносин

Підвідомчість та підсудність суду справ, які виникають з трудових правовідносин.

Юрисдикція трудових спорів: цивільна юрисдикція, адміністративна юрисдикція, господарська юрисдикція.

Особливості розгляду спорів про поновлення на роботі працівників звільнених у зв'язку із скороченням чисельності чи штатів.

Особливості розгляду спорів про поновлення на роботі працівників звільнених за виявленою невідповідністю. Особливості розгляду спорів при займаній посаді, або виконуваній роботі.

Особливості розгляду спорів про поновлення на роботі працівників звільнених за порушення трудової дисципліни.

Рішення суду про поновлення на роботі незаконно звільненого працівника.

Тема 5. Цивільно-правові способи захисту трудових прав працівників

Загальна характеристика цивільно-правових способів захисту трудових прав працівників.

Відновлення становища, яке існувало до порушення трудових прав та припинення дій, які порушують трудові права працівників, як спосіб захисту.

Визнання права як способ захисту трудових прав працівників.

Визнання договору недійсним як спосіб захисту трудових прав працівників.

Відшкодування шкоди як спосіб захисту трудових прав працівників.

Відшкодування моральної шкоди при порушенні трудових прав працівників.

Тема 6. Адміністративно-правовий захист трудових прав працівників

Діяльність органів державного нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю, як форма захисту трудових прав працівників. Види органів та їх компетенція.

Державний нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю державними органами, страховими фондами. Види органів та їх компетенція.

Захист трудових прав працівників Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини.

Тема 7. Громадський захист трудових прав працівників

Громадський контроль за дотриманням законодавства про працю професійними спілками як форма захисту трудових прав працівників. Форми участі профспілок при захисті трудових прав: участь у системі соціального діалогу, зокрема при проведенні колективних переговорів, консультацій, а також укладення колективних договорів та угод; здійснення представництва найманих працівників при вирішенні індивідуальних і колективних трудових спорів.

Громадський контроль за дотриманням законодавства про працю уповноваженими органами найманих працівників як форма захисту трудових прав працівників.

Тема 8. Самозахист трудових прав працівників

Поняття та ознаки самозахисту трудових прав працівників. Межі самозахисту трудових прав працівників. Форми здійснення самозахисту трудових прав працівників. Припинення роботи працівником як вид самозахисту.

Примирення і медіація як способи вирішення індивідуального трудового спору. Основні риси медіації. Участь посередника - основа мирного врегулювання конфлікту під час вирішення спору способом примирення і медіації.

Примирні процедури при вирішенні індивідуальних трудових спорів.

Примирні процедури при вирішенні колективних трудових спорів (конфліктів). Загальна характеристика і завдання органів, які вирішують колективні трудові спори(конфлікти). Страйк як крайній засіб вирішення колективного трудового спору(конфлікту).

Методичні рекомендації та завдання для самостійної роботи студентів

Реферат це самостійне дослідження, яке містить систематизовану інформацію за вибраною темою та передбачає виклад матеріалу на основі підбраної навчально-наукової літератури та чинного законодавства.

Структура реферату: титульний аркуш, зміст, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел.

Для написання реферату, студент обирає тему, підбирає навчально-наукову літературу, чинні нормативні акти до теми. Опрацьовує їх. Складає план реферату та в основній частині його розкриває. У висновках коротко підбиває результати свого дослідження. Використовуючи наукові чи нормативні джерела, на них слід здійснювати посилання []. Номер посилання у дужках, повинен відповідати номеру використаного джерела у списку використаних джерел. Оформлення списку використаних джерел повинен відповідати бібліографічним вимогам.

Написаний студентом реферат, представляється на семінарське заняття, на якому розглядається тема.

ТЕМАТИКА ДЛЯ НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

Тема 1. Поняття захисту трудових прав працівників

Реферати:

1. Захисна та охоронна функції трудового права. Їх особливості.
2. Поняття та сторони трудових спорів.

Тема 2. Правові форми та способи захисту трудових прав працівників

Реферати:

1. Поняття та правові форми захисту трудових прав працівників.
2. Правові форми захисту трудових прав у європейських країнах.

Тема 3. Судовий захист трудових прав працівників

Реферати:

1. Судовий захист трудових прав у законодавстві країн ЄС.
2. Характеристика неюрисдикційних форми захисту трудових прав працівників.

Тема 4. Особливості судочинства у справах, які виникають з трудових правовідносин

Реферати:

1. Виконання судових рішень, постановлених у справах, які виникають з трудових правовідносин.
2. Особливості судового захисту трудових прав працівників у зарубіжних країнах.

Тема 5. Цивільно-правові способи захисту трудових прав працівників

Реферати:

1. Відновлення становища, яке існувало до порушення трудових прав та припинення дій, які порушують трудові права працівників, як спосіб захисту.
2. Відшкодування моральної шкоди при порушенні трудових прав працівників.

Тема 6. Адміністративно-правовий захист трудових прав працівників

Реферати:

1. Повноваження Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини при захисті трудових прав працівників.
2. Місце Державної служби України з питань праці при захисті трудових прав працівників.

Тема 7. Громадський захист трудових прав працівників

Реферати:

1. Повноваження профспілкових організації при захисті трудових прав працівників.
2. Повноваження трудових колективів при захисті трудових прав працівників.

Тема 8. Самозахист трудових прав працівників

Реферати:

1. Медіація як спосіб захисту трудових прав працівника.
2. Самозахист трудових прав та охоронюваних законом інтересів працівників.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО КОНТРОЛЮ

Тестові завдання

1. Імперативність норм щодо трудової правосуб'єктності включає:
неможливості зміни норм навіть за угодою сторін;
звернення до профкому з приводу розв'язання спору;
встановлення у договірному порядку умов трудового договору;
недопустимість відмови від роботи;
2. Обмеження працівника у трудовій правосуб'єктності допускається:
локальними нормами;
наказом керівника чи власника або уповноваженого ним органу;
рішенням трудового колективу;
законом;
3. Без погодження з працівником допускається:
переведення його на іншу роботу через простій;
переведення його в разі виробничої потреби на термін більше двох місяців;
переведення на роботу на інше підприємство, в установу, організацію в тій ж місцевості;
відсторонення його від роботи;
3. Зі складу КТС обираються:
представник до первинної профспілкової організації підприємства, установи, організації;
голова його заступники та секретар комісії по трудових спорах;
представник до ради трудового колективу;
представник до органів місцевої влади від конкретного підприємства, установи, організації;
4. Колективний трудовий спір(конфлікт) це розбіжності, що виникли між сторонами соціально-трудових відносин, з приводу:
укладення, зміни та припинення трудового договору;
оплати праці чи виплати заробітної плати працівнику;
невиконання вимог законодавства про працю;
порушення працівником норм з охорони праці;
5. Страйк це:
індивідуальне, тимчасове, добровільне припинення роботи працівником;
колективне, тимчасове, обов'язкове припинення роботи працівниками;
колективне, тимчасове, добровільне припинення роботи працівниками;
колективне, постійне, обов'язкове припинення роботи працівниками;
6. Страйк застосовується як:
попереджувальний засіб вирішення індивідуального трудового спору;
попереджувальний засіб вирішення колективного трудового спору;

крайній засіб вирішення колективного трудового спору;
крайній засіб вирішення індивідуального трудового спору;

7. Як називаються неврегульовані в результаті взаємних переговорів протиріччя, які виникають з приводу виконання окремих положень колективного договору:
індивідуальні трудові спори;
колективні трудові спори;
страйки;
судові спори;

8. Хто вирішує колективний трудовий спір (конфлікт), коли останній не був вирішений за допомогою примирних процедур, а законодавством заборонено подальше його вирішення шляхом проведення страйку:
суд;
примирна комісія;
трудова арбітраж;
незалежний посередник;

9. Яким документом оформляються вимоги найманих працівників, профспілки чи об'єднання профспілок у ході виникнення колективних трудових спорів (конфліктів):
протоколом;
рішенням;
заявою;
розпорядженням;

10. У яких випадках згідно з законодавством України забороняється проведення страйків:
за наявності рішення органу державної виконавчої влади про заборону проведення страйків;
під час проведення політичних страйків;
в умовах воєнного стану;
за наявності рішення Національної служби посередництва і примирення;

11. Будь-яка робота, що вимагається від працівника під загрозою притягнення до дисциплінарної відповідальності, на виконання якої працівник не давав згоди, вважається:
дисциплінарним проступком;
примусовою працею;
переведенням на іншу роботу;
обов'язковою працею;

12. Необґрунтованою відмовою у прийнятті на роботу вважатиметься відмова:
через відсутність робочого місця за відповідною спеціальністю;
через недостатню кваліфікацію;
не пов'язана з професійними якостями працівника;
через відсутність освіти, якщо така вимагається для зайняття відповідної посади;

13. Не допускається ведення переговорів та укладення колективного договору від імені працівників:
органами, які створені власниками;
первинною профспілковою організацією;
професійними спілками;
об'єднаний представницький орган первинних профспілкових організацій;

14. Що надсилає власник або уповноважений ним орган за результатами розгляду вимог, висунутих найманими працівниками:
усне розпорядження;
протокол розбіжностей між сторонами колективного трудового спору;
рішення у письмовій формі;
соціально-економічне обґрунтування;

15. Які розбіжності між сторонами соціально-трудова відносин є предметом колективних трудових спорів (конфліктів):

зміна існуючих соціально-економічних умов праці та виробничого побуту;
виконання трудового договору або окремих його положень;
порушення стороною трудових правовідносин своїх обов'язків;
порушення примирної процедури;

16. Особи, що представляють профспілкову організацію, притягуються до адміністративної відповідальності, якщо вони:
не уклали колективний договір;
порушують порядок розгляду розбіжностей;
зареєстрували колективний договір без згоди роботодавця;
ухиляються від участі у переговорах з укладення колективного договору.

17. На яких рівнях укладаються угоди згідно з Законом України «Про колективні договори і угоди»?
локальному;
міжнародному;
державному;
місцевому;

18. Які суб'єкти зобов'язані брати участь у колективних переговорах з укладення колективного договору?
органи виконавчої влади;
органи місцевого самоврядування;
роботодавець;
органи судової влади;

19. Відповідно до Закону України «Про колективні договори і угоди» сторонами угоди на регіональному рівні є:
наймані працівники;
обласні управління Міністерства праці та соціальної політики України;
всеукраїнські професійні спілки;
регіональні об'єднання підприємців.

20. Які дисциплінарні стягнення можуть бути застосовані власником або уповноваженим ним органом до працівника за порушення ним трудової дисципліни:
зауваження;
сувора догана;
звільнення;
попередження;

21. Порядок застосування заохочень до працівників підприємств, установ, організацій:
власником або уповноваженим ним органом за погодженням з робітником;
власником або уповноваженим ним органом за погодженням із членами бригади;
власником або уповноваженим ним органом за погодженням із профспілковим комітетом підприємства;
адміністрацією підприємства без занесення у трудову книжку;

22. Органи, які правомочні застосовувати дисциплінарні стягнення:
керівник структурного підрозділу;
начальник відділу кадрів;
керівник бригади (бригадир);
керівник підприємства, установи, організації, який користується правом прийому та звільнення з роботи;

23. До застосування дисциплінарного стягнення власник повинен зажадати від порушника трудової дисципліни:
усне пояснення;
письмове пояснення працівника;
характеристику на працівника з місця його проживання;
дозвіл партійної організації членом якої є порушник трудової дисципліни;

24. Власник має право замість накладення дисциплінарного стягнення передати питання про порушення трудової дисципліни на розгляд:
начальнику відділу кадрів;
на розгляд трудового колективу;
працівникам прокуратури;
передати питання органам місцевого самоврядування;

25. Органи, які розглядають трудові індивідуальні спори:
профспілкова організація даного підприємства;
комісія по трудових спорах (КТС);
органами внутрішніх справ;
органи місцевого самоврядування;

26. Який суб'єкт призначений для вироблення взаємоприйняттого рішення, що може задовольнити сторони колективного трудового спору (конфлікту) та складається з представників сторін:
комісія по трудових спорах;
незалежний посередник;
примирна комісія;
інспекція праці;

27. Який суб'єкт складається із залучених сторонами фахівців, експертів, інших осіб і приймає рішення по суті колективного трудового спору (конфлікту):
трудова арбітраж;
комісія по трудових спорів;
примирна комісія;
атестаційна комісія;

28. Як називається особа, визначена за спільним вибором сторін колективного трудового спору (конфлікту), яка сприяє встановленню взаємодії між сторонами, проведенню переговорів, бере участь у виробленні примирною комісією взаємоприйняттого рішення:
голова профкому;
суддя;
незалежний посередник;
голова комісії по трудових спорах;

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

Основою для самостійного роботи є такі навчальні підручники та посібники, які є загальними для всіх тем, а саме:

- Болотіна Н.Б. Трудове право України. Підручник. Київ: Знання, 2008. 860с.
- Бойко М.Д., Хазін М.А. Трудове право України. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 400.
- Бурак В.Я. Правові засади захисту трудових прав працівників. Київ: Істина, 2013. 186с.
- Вавженчук С.Я. Охорона та захист трудових прав працівників. Підручник. Харків: Право, 2016. 560с. <https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/214/1-22.pdf>
- Вавженчук С.Я. Колективний захист трудових прав працівників за допомогою профспілок у сучасних умовах. Публічне право. 2011. №3. Ст. 108-113. <http://www.yourfuture.org.ua/ua/pb/2011/3/Vavzhenchuk.pdf>
- Венедіктов С.В. Трудове право України. Підручник. Київ: «Видавництво Людмила», 2021. 216с.
- Журавель В.І. Концепція оптимізації співвідношення індивідуальних та колективних форм захисту трудових прав працівників. Юркнига, 2017. 442с.
- Іншин М.І. Трудове право України. Підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 600с.
- Іванов Ю.Ф., Іванова М.В. Трудове право України. Навчальний посібник. Київ: Правова Єдність редакція юридичних видань, 2020. 442с.
- Кайда Н.Я. Проблеми адаптації трудового законодавства України до законодавства ЄС. Монографія. ЦУЛ, 2020.360с.
- Лагутіна І. В.Форми захисту трудових прав працівників: Монографія. Одеса: Фенікс, 2008. 160 с.
- Лазор В. В. Правове регулювання трудових спорів, конфліктів і прядок їх вирішення на сучасному етапі: Монографія. Луганськ: Вид-во «Література», 2004. 352 с.
- Роїна О.М. Вирішення індивідуальних та колективних трудових спорів. Київ, 2005.
- Трудове право України. Академічний курс. Підручник. За заг. ред. Пилипенка П.Д. 5-те вид., переробл. і доп. Київ: Ін Юре, 2014. 552с.
- Трудове право України: Підручник. За заг. ред. М.І. Іншина, В.Л. Костюка. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 593с.
- Трудове право (в схемах та визначеннях) : Навчальний посібник. За заг. ред. Коваленко А. В., Юнін О. С., Савельєва М. О. та ін. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2017. 166с. http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/492/3/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B7%20%D0%A2%D0%9F%20%D1%81%D1%85%D0%B5%D0%BC%D0%B8_%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82.pdf

ДОДАТКОВА

- Босва О.С. Виокремлення інституту судового захисту трудових прав: реальність сьогодення. *Право і суспільство*. 2018. №1 Частина 2. С. 123-129. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/1_2018/part_2/23.pdf
- Бонтлаб В.В. Нормативно-правове забезпечення вирішення трудових спорів у ЄС. *Право і суспільство*. 2019. №4 Ст. 113-120. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/4_2019/18.pdf
- Бурак В.Я. Адміністративний захист трудових прав та законних інтересів працівників. *Університетські наукові записки*. 2016. №59. Ст. 189-198. <http://old.univer.km.ua/visnyk/1571.pdf>
- Бурлаченко Д.В. Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю як інститут трудового права. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Випуск 1(26) том 2. С.31-35. http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1-2_2019/9.pdf

Ваганова І.М. Поняття форми захисту та різновиди заходів захисту трудових прав працівників. *Форум права*. 2009. №3. Ст. 94-99.
http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1184/Poniattia%20formy%20zakhystu%20Vahanova%20_2009.pdf?sequence=1

Васіна Н.В. Самозахист у трудовому праві: поняття, ознаки, способи та межі самозахисту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №9. Ст. 142-145.
http://www.lsej.org.ua/9_2020/35.pdf

Гулько Б. Про практику застосування Верховним Судом інституту малозначних справ на стадії касаційного перегляду. *Право України*. 2018. №10. С.102-113.

Іншин М.І. Захист трудових прав працівників в сучасних умовах. *Сучасні виклики українського права у контексті європейської інтеграції*. 2016. Бюлетень №1 квітень. Ст. 71-73. <http://zdr.knu.ua/images/libraryfiles/19.pdf>

Золотухіна Л.О. Щодо форм захисту інтересів сторін трудових правовідносин. *Право і суспільство*. 2015. № 5-2 частина 3. Ст. 108-112.
http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/5_2_2015/part_3/20.pdf

Кисельова О.І., Верещака Я.В. Посилення ролі профспілок для захисту прав працівників у соціально-трудових відносинах із роботодавцем. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. №6. С. 188-190. http://www.lsej.org.ua/6_2019/45.pdf

Лагутіна І.В. Захист трудових прав працівників уповноваженим Верховної Ради України з прав людини. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. № 5.С.63-67.
<http://www.apdp.in.ua/v30/13.pdf>

Орлова К.О. Самозахист трудових прав працівників з огляду трудового законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. №6. С. 155-156.
http://www.lsej.org.ua/6_2017/45.pdf

Панченко М. Право на захист трудових прав у світлі концепції гідної праці державних службовців. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №12. Ст. 145-149. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/12/28.pdf>

Прогонюк Л.Ю. Судовий захист як юридична гарантія прав осіб, звільнених за систематичне порушення трудових прав. *Актуальні проблеми держави і права*. 2019. №3. С.175-181. <http://www.apdp.in.ua/v82/27.pdf>

Середа О. Г. Медіація (посередництво) як альтернативний спосіб вирішення трудового спору. *Право та інновації*. 2017. № 2(18). С 38-45. <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/Sereda18.pdf>

Шумило М. Медіація як інструмент вирішення трудових спорів: невичерпний ресурс для розвантаження судової системи. *Юридична газета online*. 20 лютого 2020р. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/trudove-pravo/mediaciya-yak-instrument-virishennya-trudovih-sporiv-nevicherpnyy-resurs-dlya-rozvantazhennya-sudovo.html>

Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини «Про стан дотримання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні» за 2020 рік
https://dpsu.gov.ua/upload/file/zvit_2020_rik.pdf

ЗАКОНОДАВСТВО

Конституція України від 28.06.1996.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Кодекс законів про працю України від 10.12.1971.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. № 435-4
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 р. №393/ 96-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 3 березня 1998 р. №137/98-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text>

Про посилення судового захисту прав та свобод людини і громадянина : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997р. №7. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-97>

Про практику розгляду судами трудових спорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6.11.1992р. №9. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>

Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995р. №4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>

Про практику застосування судами законодавства про оплату праці : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-99>